

**Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen**  
**Møte lørdag den 15 mars 1947 kl. 13.00.**

Formann: Terje Wold.

**Formannen** foretok navneopprop. Følgende medlemmer var fraværende: Andrå (bortreist), Bettum (forfall), Monsen (syk), Støstad (bortreist), Sundt (bortreist).

Foruten komiteens medlemmer var tilstede fungerende utenriksminister, statsråd Torp, utenriksråd Andvord, ekspedisjonssjef Rolf Andersen og byråsjef Nygaard.

Etter oppfordring av formannen overtok hr. Konrad Knudsen å føre protokollen i hr. Andrås fravær.

**Formannen:** Etter vårt møte i går skulle hr. Hambro og jeg konferere nærmere om et forslag til innstilling. Vi har gjort det, men det har ikke ført til noe resultat. Et visst resultat har vi imidlertid oppnådd. Det forslag som forelå i går, lød slik:

«Komiteens flertall henviser til foranstående fremstilling og til utenriksministerens redegjørelse og gir redegjørelsen sin tilslutning.»

Det ble i anledning av denne formulering bl.a. av hr. Bettum sagt fra, at det var ytterst vanskelig å stemme for den, fordi redegjørelsen inneholdt ting av rent faktisk art, bl.a. om delegasjonens opptreden på de Forente Nasjoners generalforsamling i New York, noe som han ikke uten videre kunne stemme for da vi her ikke hadde hatt dokumentene og saken ikke forelå fullt opplyst. For å imøtekomme den innvending vil jeg foreslå at man i stedet for den innstilling som opprinnelig forelå, gir innstillingen følgende ordlyd:

«Komiteens flertall henviser til foranstående fremstilling og til utenriksministerens redegjørelse og gir Regjeringens politikk i denne sak sin tilslutning.»

Hensikten er dermed å unngå at de som stemmer for en slik formulering, dermed skal ha akseptert selve redegjørelsen i alle detaljer. Hovedtingen er at man erklærer at man gir sin tilslutning til Regjeringens politikk i Spaniasaken. Jeg kan vel kanskje opplyse - jeg går ut fra med hr. Hambros tillatelse - at han hadde et annet forslag som han fremsatte like overfor meg, som jeg imidlertid ikke fant å kunne akseptere. Den formulering som jeg nå har referert, har vært drøftet inngående og er godtatt av vår gruppe som vårt forslag til den endelige innstilling i denne sak.

**Hambro:** Jeg skal få lov å referere den ordlyd jeg foreslo. Man vil se hvor liten forskjell der er i realiteten. Det var nokså uforståelig for meg og dem jeg snakket med, at hr. Wold avviste det forslag. Det lød som følger:

«Komiteens flertall henviser til foranstående fremstilling og til utenriksministerens redegjørelse og gir sin tilslutning til det syn på vårt forhold til Spania som der er kommet til uttrykk.»

Da vi hadde møte i går, mente formannen, at det hastet med å få avgitt denne innstilling og få denne sak behandlet hurtig. Vi hadde møte i presidentskapet i går, og det var en enstemmig oppfatning i presidentskapet at vi ikke vel kan oppslå denne sak til behandling før statsministeren er tilbake. Vi har jo i komiteen den hele tid hatt den nøyeste kontakt med utenriksministeren da det var hr. Lange, og senere med stats- og utenriksministeren, og det er ganske naturlig at man i Stortinget ikke drøfter denne sak uten at man har statsministeren til stede, som, til tross for hr. Torps vikariat, er fungerende utenriksminister under hr. Langes permisjon. I går var det tilstedeværende medlem for Regjeringen, statsråd Torp, nødt til å gå til Kongen på et meget tidlig tidspunkt, og vi diskuterte disse redaksjonelle spørsmål uten å ha noen representant for Regjeringen til stede. Jeg mener fremdeles, som jeg har ment den hele tid, at det er en realitet til styrke for Regjeringens stilling under dens fortsatte forhandlinger med Spania at man prøver å få en enstemmig innstilling, og jeg ville meget ønske - all den stund vi ikke kan behandle den innstilling som ble avgitt, før statsministeren er kommet tilbake - at vi venter med å avgi den endelige innstilling inntil vi har hatt et møte hvor statsministeren kan delta med komiteens medlemmer. I hvert fall for oss - hvis jeg kan tale på en fraksjons vegne - er det av meget stor interesse å høre hvorledes statsministeren ser på dette. Vi har intet ønske om at vi i denne sak skal opptre med tre fraksjoner fra denne komite. Under de drøftelser det har vært mellom hr. Wold og meg er man - som man vil forstå - nådd meget langt frem mot en enstemmighet. Der er en redaksjonell forskjell som muligens kunne gjøres enda snevrere enn den er, og jeg synes at man under de forhold plikter å høre hva Regjeringen mener om selve det hovedspørsmål, hvorvidt den ønsker at man skal få en innstilling med forskjellige fraksjoner og en votering i Stortinget som vil bli ytterst eiendommelig, idet man jo ikke kan votere over premisser, så det vil nødsage de forskjellige fraksjoner, også flertallet, til å sette inn i sin konklusjon noe av premissene. Jeg anser det ikke for ønskelig, og jeg vil, som sagt, gjerne her være i det som komiteens ordfører i et tidligere utkast kalte «nøye kontakt med Regjeringen», jeg tror det har en betydning, og der kan neppe være noe tapt ved en utsettelse, all den stund vi ikke kan behandle saken før statsministeren er kommet tilbake.

Hva jeg her sier, er intet ønske om i noen form å trenere saken, men det er i håp om ved hjelp av Regjeringen og etter å ha hørt den å nå frem til en enstemmighet, bortsett fra hr. Strand Johansen - jeg vet jo ikke i

hvilken grad disse dager kan ha blidgjort hans syn på dette punkt - men i hvert fall å få samlet alle komiteens øvrige medlemmer til en enstemmig innstilling. Det vil også gi hr. Wold og meg, hvis vi kan betrakte oss som fraksjonsførere, en anledning til igjen å se på dette og se om vi kunne nå frem til en formel som var akseptabel fra alle sider.

**Formannen:** Jeg vil jo helt overlate til den fungerende utenriksminister å svare for så vidt angår spørsmålet om hvorvidt Regjeringen eller Regjeringens representanter her finner det nødvendig, før vi avgir vår endelige innstilling, å avvente statsministerens tilbakekomst fra Lofoten, det skal jeg ikke komme nærmere inn på.

Jeg vil bare si til hr. Hambro at når han nettopp nå la meg det i munnen at jeg i går hadde sagt at saken hastet, så er det ikke riktig, det var det stikk motsatte jeg sa, hvilket han også vil se ved å lese gjennom det stenografiske referat.

Med hensyn til realiteten står jeg i akkurat den samme stilling som hr. Hambro. Jeg forstår i virkeligheten ikke hva som kan være grunnen til at den formulering som min gruppe her i komiteen er enig om, og som er nådd fram til nettopp under påvirkning av at hr. Hambro tok fram dette med «den politiske linje» i sitt forslag, - ikke blir akseptert av hr. Hambro - hvorfor han ikke like godt, når han først er enig i det syn som er kommet til uttrykk i redegjørelsen, uten videre kan akseptere denne formulering i en sak som denne. Den eneste naturlige konsekvens av alle våre lange forhandlinger, må være at vi her må gi Regjeringens politikk vår tilslutning eller ta avstand fra dens politikk. Her er kommunistenes standpunkt, så vidt jeg skjønner, at de ikke er enige i Regjeringens politikk når det gjelder Spania-saken, derfor har de fremsatt et annet forslag. Men jeg trodde da nærmest at vi i flertallet var enige om å gi vår tilslutning til Regjeringens politikk i denne sak. Og er det så at det ikke foreligger en slik enighet om Regjeringens politikk i Spania-spørsmålet, da må det komme fram, og da er det like godt at det sies tydelig og klart fra om det. Jeg tror nemlig det er helt riktig, som utenriksministeren har sagt i sin redegjørelse, at den norske regjering i denne sak har vært i samsvar med Stortinget og i samsvar med det overveiende flertall av det norske folk. Ut fra det vil jeg si som min personlige oppfatning at jeg synes vi nå burde bli ferdige med denne saken og avgi vår innstilling. Jeg tror ikke at det egentlig er noe vunnet om vi begynner å forsøke på å nå fram til andre formuleringer. Jeg vil sterkt henstille til de representanter som tidligere har vært med blandt flertallets forhandlinger i denne sak, å akseptere den formulering som nå foreligger. Det er i virkeligheten, når alt kommer til alt, et rimelig forslag.

**Natvig Pedersen:** Jeg tror at hr. Hambro gjør spørsmålet litt vanskeligere enn det egentlig behøver å være, når han sier at hvis vi kommer til å si noe forskjellig i premissene, må vi omforme konklusjonen. Det kan jeg ikke skjønne er nødvendig. Den ting har stått fast - det har i grunnen vært det faste punkt - at det har vært et flertall som har vært enig i denne konklusjonen. Det uttrykk som brukes, er jo et vanlig uttrykk, at redegjørelsen vedlegges protokollen, og deri ligger, så vidt jeg forstår, at man godkjenner redegjørelsen. Jeg er helt enig i at det vil heller ikke være heldig om man i premissene skulle måtte peke på nyanser i oppfatningen, som vi er klar over er tilstede, men jeg kan ikke skjønne at det behøver å føre til den konklusjon. Det kan kanskje føre til at fraksjonene da i Stortinget føler seg forpliktet til å utdype hva det ligger i den distinksjonen der.

Når det gjelder selve distinksjonen, oppfatter jeg det slik at det fra enkelte medlemmers side er et visst atterhald i tilslutningen. Vel, det kan jeg forstå. Det har vært sagt fra, at når det gjelder selve utenriksministerens redegjørelse, er det punkter der som de ikke uten videre kan underskrive, og det var jo nettopp derfor at ordføreren i sitt første utkast så å si gikk forbi den ulikhet som der er tilstede, og kort og godt la fram konklusjonen svært kort.

Men det er klart, at hvis man skal komme inn på noen form for vurdering, så vil det være nødvendig for oss som Regjeringens eget parti da i all fall å be om tilslutning til den politikk som Regjeringen har ført. Vi har altså i første omgang ikke insistert på det for ikke å skape noen særlige vanskeligheter for andre medlemmer her, men hvis en i det hele tatt skal gi en vurdering som grunnlag for denne konklusjon, så står jo da en tilslutning til den politikk som Regjeringen har ført, som det minimum vi fra vårt synspunkt da må vente. Jeg oppfatter det, som sagt, så at der i den forsiktige formulering som hr. Hambro antydte, ligger akkurat den avgrensning av tilslutningen som det er vanskelig, for ikke å si umulig, for oss som regjeringsparti å stoppe ved, hvis man først skal si noe om det.

**Strand Johansen:** Jeg tillater meg som en nøytral iakttager til striden mellom arbeiderpartiet på den ene side og høyre og de andre borgerlige på den andre siden å uttrykke min mening om hva forskjellen er mellom disse stridende parter. «Regjeringens politikk», som arbeiderpartiet vil gi sin tilslutning til, omfatter bl.a. også det direktiv som delegasjonen til F.N. fikk, og den omfatter også delegasjonens opptreden på F.N. For så vidt angår Regjeringens politikk i dette spørsmål, er vi kommunister her enig i Regjeringens politikk, som vi også gir uttrykk for i våre premisser. Hr. Hambros forslag slutter seg imidlertid bare til det «syn på vårt forhold

til Spania» som er kommet til uttrykk i utenriksministerens redegjørelse, en redegjørelse som gir klar beskjed om at man akter å opprette handelsoverenskomst og motta diplomatiske representanter i Oslo fra Franco-Spania. Det er vel der striden står.

**Hambro:** Jeg vil få lov til å minne formannen om at da vi sist diskuterte dette, var det «politikk» formannen ikke ville ha inn. Jeg hadde foreslått den formulering at komiteens flertall henviser til foranstående fremstilling og utenriksministerens redegjørelse og gir sin tilslutning til den politiske linje som Regjeringen der har trukket opp, og det ville hr. Wold ikke akseptere. Det var etter min mening nøyaktig det som det var naturlig å si i denne sak.

Det er naturligvis riktig, det som hr. Strand Johansen sier, at i den formulering som hr. Wold har gitt oss, vil han ha oss andre til in blanco å gå god for - ikke bare at delegasjonen i New York stemte for resolusjonen eller at den handlet overensstemmende med sine instruksjoner, men også for at den - hva der var meget omtvistelig - tok têtèn i en bevegelse for å bringe dette spørsmål frem. Det forbeholder vi oss å ta standpunkt til når på vanlig måte beretningen om vår deltagelse i F.N.s generalforsamling blir forelagt Stortinget. Vi uttaler intet mot det ved denne anledning, vi uttaler intet for det, vi reserverer enhver uttalelse.

Jeg mener at ingen regjering kan forlange noe mer av et storting enn at det gir sin tilslutning til den politiske oppfatning, den politiske linje, som trekkes opp i en slik redegjørelse. Det lar seg jo ikke nekte at hr. Strand Johansen vil kunne føre visse argumenter i marken for det syn at der ikke har vært hva man i moderne amerikansk sjargong pleier å kalle hundre prosent logisk overensstemmelse mellom alle de forskjellige skritt på denne vei. Vi ønsker ikke å utdype det, vi ønsker ikke, hvis det kan unngåes, overhodet å opptre eller å innby til en diskusjon i Stortinget. Jeg skulle personlig anse det for det naturlige i en sak som denne at mindretallets ordfører, hr. Strand Johansen, opptar sitt forslag og leverer sitt innlegg, og at komiteens formann og ordfører på sin side besvarer det og forsvarer komiteens innstilling. Jeg tror ikke at noe hensyn fremmes ved noen utdyping av motsetninger som ennå ikke er konstatert, som det vil bli anledning til å konstatere senere. Jeg tror ikke at det vil lette Regjeringens stilling, og jeg fastholder mitt ønske om å få anledning til å høre utenriksministerens syn på dette, og at vi så avgir innstillingen så snart vi har hørt det. Hvis hr. Wold, som nå selv har bragt inn ordet «politikk», vil akseptere «den politiske linje» som det stod i mitt forrige utkast, og som han da ikke likte, så ville vi jo kunne enes nokså fort.

**Friis:** Denne Spania-saken har unektelig gått meg som vel de fleste, ganske sterkt på nervene. Men slik som den foreligger nå, synes jeg det mere er lattermuskulene det holder på å gå ut over. Når det heter i vårt forslag at vi «henviser til foranstående og til utenriksministerens redegjørelse og gir Regjeringens politikk i denne sak vår tilslutning», så ligger jo deri også en tilslutning til utenriksministerens syn. Når da hr. Hambro endelig vil ha det særskilt presisert, så begriper jeg ikke riktig hva han vil med det. Jeg tror han i tilfelle kan komme til å oppnå det motsatte av det han egentlig har til hensikt. For hvis vi får en alternativ votering i Stortinget mellom disse to forslag, så vil man kunne si at her ser det altså ut til at der er en divergens mellom Regjeringens politikk og utenriksministerens syn. Den misforståelse ville jeg anse det meget uheldig at vi skulle komme til å fremkalle, for, så vidt jeg vet, har Regjeringen stått samlet om utenriksministeren på hvert eneste stadium i denne sak. Jeg har ikke noen gang hørt at det har vært noen som helst divergens i Regjeringen med hensyn til utenriksministerens linje.

Slik som det nå har utviklet seg, må vi virkelig spørre: Hva er det viktigste hensyn for oss i denne sak som i alle saker i Stortinget? Er det ikke det viktigste for oss alle å være i flukt med og prøve å gi et riktig uttrykk for hele vårt folks, eller det store flertall av folkets, syn på enhver sak, også denne. Det er vel et faktum at det synet i dag er meget tydeligere enn det var for en måned siden. I og med at vi idag gir utenriksministerens redegjøring og Regjeringens politikk vår tilslutning, tror jeg vi gir et temmelig adekvat uttrykk for det som også det norske folks overveldende flertall gjennom de siste ukers mentalprosess har kommet fram til i denne sak. Ved å gjøre det med et så stort flertall som mulig i Stortinget, styrker vi vårt folks stilling innad og utad i denne sak. Og det er vel dog det viktigste for oss alle.

**Formannen:** Før jeg gir utenriksministeren ordet, vil jeg gjerne få lov til for min egen regning å si et par ord. Det er riktig at jeg opprinnelig ikke har tatt med noe om politikk i denne sak, fordi jeg har forstått det slik at vi for å samle oss skulle unnlate dette. Så kommer hr. Hambro med sitt forslag om tilslutning til den politiske linje som utenriksministeren har fulgt. Det er første gang at det blir foreslått satt inn en uttalelse av direkte politisk innhold i denne innstilling. Så i går under vår diskusjon forklarte jeg hvorfor jeg ikke hadde tatt det med, skjønt jeg i mine drøftelser etter at jeg første gang fikk se hr. Hambros utkast, hadde vært langt inne på å benytte det. Hr. Bettum kom så i går atter en gang, på en måte som jeg syntes ikke var nødvendig, tilbake til at en ikke kan godkjenne delegasjonens opptreden osv. Han ville altså der forbeholde seg å ha fritt slag, og nettopp for å imøtekomme

det og i samsvar med det spørsmål hr. Hambro selv hadde reist, tok jeg i konferansen i går opp spørsmålet og sa: La oss da forme det slik at vi i stedet for å gi Regjeringen tilslutning til redegjørelsen sier at vi gir Regjeringens politikk i denne sak vår tilslutning. Jeg kan henwise til det som er sagt her av hr. Natvig Pedersen og meget godt av hr. Friis. Det skulle deri ligge en tilslutning til Regjeringen fullt ut. Jeg kan ikke forstå at en slik uttalelse fra komiteen på noen måte kan svekke Regjeringen. Og for øvrig burde man vel kanskje overlate til regjeringspartiet å bedømme hva som svekker eller ikke svekker Regjeringen, dersom vi alle er enige om at vi ønsker å styrke Regjeringen først og fremst i forholdet utad. Når man så videre sier at dette kan vi ikke gå med på på grunn av delegasjonens opptreden osv., så vil jeg dertil si at i redegjørelsen skulle være helt tilstrekkelig redegjort for de ting. Det er det som er hensikten med hele utenriksministerens redegjørelse å redegjøre for Regjeringens politikk, det den har gjort i denne spesielle sak. Jeg kan derfor ikke akseptere eller være enig i at vi ikke på grunnlag av denne redegjørelse kan uttale at vi gir Regjeringens politikk i denne sak vår tilslutning.

Hvis det er så at den fungerende utenriksminister mener at det er nødvendig å utsette saken nå for å høre statsministerens uttalelse om formuleringen, så har jeg ikke noe imot det, men jeg skulle personlig gjerne ønske at vi nå ble ferdige med denne sak, og jeg har grunn til å tro etter konferanser vi har hatt, at det også innenfor hr. Hambros fraksjon er dem som har vært villige til å akseptere denne formulering om tilslutning til Regjeringens politikk i denne spesielle sak. Når jeg så etter alle disse mange og lange møter er kommet til at vi bør ha med dette, så vil jeg gjerne si at en av grunnene til det også var at hr. Hambro under våre forhandlinger i går uttrykkelig sa til meg at «jeg vil ikke godkjenne Regjeringens politikk i noen sak». Derfor tror jeg at hr. Hambro og hans fraksjonsfeller - hvis de vil være med på en flertallsinnstilling i Spania-saken - må godkjenne vår formulering i denne sak, eller også må det bli en dissens. Sådan ser jeg det. Er det så at hr. Hambro mener at han ikke er enig i den politikk som er ført, ja, så må han gi uttrykk for det. Vi kan ikke leke blindebukk med hverandre.

**Statsråd Torp:** Et par ord til saken i seg selv. Når det gjelder de to forslag som foreligger, kan jeg jo lett se at det er en differanse der i oppfatningen. Jeg kan ikke se at de er så langt fra hinannen at det ikke mellom de to fraksjoner det her er tale om, skulle være mulig å finne frem til en løsning, en enstemmig innstilling. Jeg vil gjerne understreke at utenriksministerens redegjørelse er ikke bare utenriksministerens redegjørelse, det er Regjeringens standpunkt. Hans redegjørelse har vært behandlet ord for ord i Regjeringen og står som sådan som

uttrykk for Regjeringens syn. Jeg skjønner nok at den formulering som formannen har referert her, er noe videre i omfanget. Den sier kanskje noe mer enn bare dette som sies i hr. Hambros forslag, at man gir det syn som er kommet til uttrykk i redegjørelsen sin tilslutning. Hvis jeg ikke hadde sett det annet forslag formulert, tror jeg for så vidt jeg kunne ha sagt at det er et forslag som det ikke er noe i veien for å akseptere. Men det gis en annen bakgrunn når det er to forslag og med den begrunnelse som foreligger. Jeg ser det slik at det hele landets interesse tatt i betraktning, er av betydning at det standpunkt som Stortinget kommer fram til, er sterkest mulig, så man etter mitt skjønn bør bestrebe seg for å finne frem til en formulering som de fleste her kan stå samlet om.

Når det gjelder den formelle behandlingsmåte, finner jeg, særlig etter debatten, at det ville være riktig at man ventet med saken inntil statsministeren fikk anledning til å se på den. Han har selv nokså sterkt gått opp i den, og det er i dag så få av Regjeringens medlemmer som er hjemme i Oslo, at det ville være rimelig, også etter det som formannen sa, at man ventet med å avgi innstilling inntil statsministeren er kommet tilbake. Så vidt jeg vet, vil han være til stede her tirsdag. Det dreier seg ikke om mer enn to dager, hvis man ser bort fra søndagen ikke om mer enn en dag, og da synes jeg nok, når det er uttalt ønske om det, og etter formannens standpunkt til det, at man bør utsette med å avgi innstilling inntil statsministeren er kommet tilbake.

**Trødal:** Etter det den fungerande utanriksminister no har sagt, kan eg lata vera å ta ordet, for det var omlag det same eg gjerne ville ha haldi fram. Men det var nesten betre at han sa det.

**Lavik:** Eg kunne gjerne også ha late vera å ta ordet etter det som den fungerande utanriksminister no har sagt. Eg rekna med - ja eg kan helst seia venta - at det skulle ha lege føre ein sams redaksjon her i dag etter det som vart sagt i går, men i dag har vi to redaksjonsframlegg. Dei ligg svært nær opp til kvarandre, men likevel fell dei ikkje saman, og skulle vi gå til ei avgjersle no, kunne det gå slik at det kom til å bli større spenning kring denne saka enn vi ynskjer det skulle bli. Det kunne koma til å bli tre framlegg, og det var ikkje godt. Det ville føra til ein større strid i Stortinget enn vi ynskjer, og det ville gjera stoda vanskelegare i ei sak som er så stor og viktig som denne saka. For meg står det så at det er best at denne saka står ut til statsministeren kjem tilbake.

Eg har òg eit ynskje om å få høve til å leggja denne saka fram for gruppa mi. Eg har ikkje lagt henne fram for gruppa etter dei siste møte vi har hatt her i utanriksnemnda. Eg syntest ikkje at det låg slik til rette at det var grunn til å kalla gruppa saman til dryfting



etter det møtet vi hadde her i nemnda i går, for eg rekna så sikkert med at vi kom fram til eit sams framlegg i dag. Men slik som det no ligg til rette, ville eg ynskja å få leggja det fram i gruppa, så gruppa også kunne få sjå dei to redaksjonaframlegg som ligg føre. Eg er så heilt samd med fungerande utanriksminister i at det var likast at det kom berre eit framlegg - då reknar eg ikkje hr. Strand Johansen med, men at vi andre kom med eit sams framlegg. Då stod vi sterkare.

**Formannen:** Når kommer statsministeren?

**Statsråd Torp:** Tirsdag morgen.

**Formannen:** Kunne vi ikke da ha møte i komiteen tirsdag ettermiddag.

**Natvig Pedersen:** Var det ikke mulig å møte tirsdag kl. 13?

**Konrad Knudsen:** Da er det møte i Lagting og Odelsting.

**Hambro:** Det blir ganske kort.

**Formannen:** Så sier vi tirsdag den 18 mars kl. 13.30, og jeg håper det blir siste møte før vi avgir endelig innstilling.

Møtet hevet kl. 13.45.